

003207/1989

0001

Készült: 11 példányban

Kapják: Horn elvtárs

Somogyi elvtárs
Őszi elvtárs
Hajdu A. elvtárs
Cörög elvtárs
Kiss J. elvtárs
New York
Genf
Bécs /Misszió/
Párizs /Misszió/
Saját

KÜLÜGYMINISZTERIUM TŰK
VISSZAMINÓSÍTVE -
Dátum: <u>98/X/19</u> Aláírás: <u>B</u>
Megjegyzés:
.....
.....

F E L J E G Y Z É S

Fenymásolva 1 példányban
0001 sz példány

Tárgy: Miniszterhelyettesi konzultáció az ENSZ Közgyűlés 44. ülészakája témájában /Minszk, 1989. július 11-13./

1989. július 11-13. között - az ENSZ Közgyűlés 44. ülészakára való felkészülés céljából - Minszkben összeült a szocialista országok miniszterhelyettesi találkozója. /Magyarországot Erdős András főosztályvezető, Szelei K. Gyula, Szabó István és Bozi Lajos összetételű küldöttség képviselte./ A tanácskozás formailag plenáris ülések, a küldöttségvezetők informális eszmecsereit, illetve három munkacsoport /átfogó bizottság, nemzetközi gazdasági kapcsolatok és környezetvédelem, valamint humanitárius-emberi jogi kérdések/ keretei között folyt.

Az ENSZ Közgyűlés soronkövetkező őszi ülészakája általános vélemény szerint kedvező nemzetközi viszonyok közepette kezé-
heti munkáját, melynek kialakításában a szocialista országok jelentős szerepet játszottak. Ugyanakkor néhány résztvevő, így Románia és több Európán kívüli szocialista ország, a változatlanul fennálló feszültségekre, illetve a nyugati országok belügyekbe való beavatkozási törekvéseinek erősödésére helyezte a hangsúlyt. Az NDK az NSZK-beli és nyugat-berlini választások nyomán megerősödött neofasiszta erők veszélyére hívta fel a figyelmet.

A tanácskozás résztvevőinek többsége, a kedvező nemzetközi viszonyokat kihasználva, a konszenzus területeinek kiterjesztését jelölte meg a soronkövetkező közgyűlési ülészak általános feladataként. A Szovjetunió az új politikai gondolkodás jegyében kifejtette, hogy a szocialista országok korábbi ENSZ-politikája /propagandaháború, mások elítélése, elszigetelése/ helyett a problémák reális megoldását célzó együttműködésre, az ENSZ-ben és szakosított intézményeiben rejlő tényleges lehetőségek kiaknázására van szükség. Ezzel összefüggésben szólt az államközi kapcsolatok és az ENSZ-tevékenység ideológiamentessé tételének szükségességéről is. Ez utóbbi felvetéssel, illetve a konszenzus kezelésével kapcsolatban több küldöttség, így például az NDK és Kuba, ellenvéleményének adott hangot. Szovjet részről kiegészítésként hozzáfűzték, hogy az ideológiai konfrontáció száműzése az ENSZ tevékenységéből nem jelenti az ideológia feladását, s a propaganda helyett inkább saját pozitív példáinak lehetnek vonzóbbá a szocializmust. A konszenzust nem fétisként, hanem a problémák valós megoldását leginkább előmozdító eszközként kell kezelni. Szovjet vélemény szerint a szocialista országok politikai tevékenysége látványos pozitív fejlődésen ment keresztül, ugyanakkor az eljárási szabályok adta lehetőségek kihasználásában még sokat kell fejlődnünk.

A tanácskozáson szó került a szocialista országok közötti együttműködésről. Itt a résztvevők a közös fellépés összehangolását és a blokk-szemlélet csökkentését tartották szükségesnek.

Románia szóváltette, az elmúlt időszakban előfordult az, hogy semmiféle együttműködés nem volt, és az egyes szocialista országokat érő támadások, vádaskodások alkalmával, az érintett országnak való szükséges támogatás megadása helyett, a többi szocialista ország vagy csatlakozott a támadásokhoz, vagy nem foglalt ellenük határozottan állást. Az NDK megjegyezte, hogy a szocialista országoknak egymás közötti problémáikat kétoldalú alapon, külső tényezők bevonása nélkül kell megoldaniuk. Lengyelország kérte a szocialista országok támogatását abban, hogy

országa fasiszta lerohanásának 50. évfordulója méltóképpen tükröződjön az ENSZ Közgyűlés 44. ülészakájának tevékenységében. Magyar részről általános felszólalásunk mellett a leszerelés, az emberi jogok és a környezetvédelem /szófia-i találkozók/ témáiban fejtettük ki véleményünket.

A tanácskozás során a résztvevők az alábbi kérdéscsoportokat vitatták meg:

1./ Regionális konfliktusok, békefenntartás

Általános volt az a vélemény, hogy az eddig elért eredmények ellenére növelni kell az ENSZ konfliktus-feloldó, békefenntartó szerepét. Ugyanakkor Románia azt hangoztatta, hogy meg kell akadályozni a békefenntartó tevékenység állandóvá tételét, költségeinek növekedését és nemzetek feletti jellegének erősödését. Az egyes válságzócokkal kapcsolatban a résztvevők hangoztatták: az afgán konfliktus megoldása megköveteli azt, hogy a genfi megállapodás minden résztvevője végrehajtsa vállalt kötelezettségeit. A közél-keleti válság megoldását, a nemzetközi konferencia összehívásának lehetőségeit jelentősen javította a PFSZ rugalmas politikája. A Szovjetunió foglalkozik azzal, hogy az őszi ülészakon Izrael mandátumának vitájában kiegyensúlyozottabb álláspontra helyezkedjen. A kambodzsai kérdés rendezését előmozdithatná az, ha az idei közgyűlésen a vita jellege megváltozna, s egy általánosan elfogadott határozatot eredményezne. A közép-amerikai konfliktus megoldását elősegítené a régió erőfeszítéseinek az ENSZ megfigyelői mechanizmusaival történő kiegészítése. A namibiai dekolonizáció a vonatkozó ENSZ-terv maradéktalan végrehajtását követeli meg. A regionális konfliktusok megoldása, a békefenntartás az ENSZ két olyan tevékenysége, melynek fontossága az elkövetkező időszakban sem csökken, s a világ-szervezet tekintélyét növelheti.

2./ Nemzetközi biztonság és leszerelés

A tanácskozás résztvevői kölcsönösen tájékoztatták egymást az átfogó biztonság koncepciójáról folytatott konzultációik

eredményéről. A kezdeményezés továbbfejlesztése a világszervezet hatékonyságának növelése, a békefenntartás, a nemzetközi jog primátusának megszilárdítása, a biztonság politikai garanciáinak létrehozása, a konfliktus-megelőzés, a gazdasági és környezeti biztonság és a hadiipari termelés polgárivá alakítása /konverzió/ területein tűnik perspektivikusnak. Ennek érdekében fokozni kell az illetékes bizottságokban kifejtett tevékenységünket és szövegeket kell a támogatók aktív táborát. Az elmúlt évi határozat kedvezőbb szavazati eredményének javítása céljából folytatni kell a konzultációkat a tavalyi határozat alapján, s a konszenzus felé mutató új /saját vagy külsőleg javasolt/ elemeket a társszerzőknek New Yorkban kell beépíteniük az idei határozati javaslatba.

A leszerelésről folytatott megbeszéléseken központi helyet foglalt el a konverzió kérdése. Bulgária határozati javaslat-tervezetet dolgozott ki. Elhangzott olyan vélemény is, hogy a témával a VSZ leszerelési különbizottságának is foglalkoznia kell.

A nukleáris leszerelés kérdésében az NDK olyan határozati javaslat-tervezetet készített, mely az összes atomfegyvert érinti mennyiségi és minőségi értelemben egyaránt, és egy külön tervezetben az atomfegyver-használat kiküszöbölésének mikéntjeit próbálta megfogalmazni. A résztvevők az átfogó atomcsendet az Atom-sorompó-szerződés fennmaradásának érdekében is elengedhetetlennek tartották, a szakaszos megközelítést helyezve előtérbe.

A vegyifegyvertilalmi egyezmény mielőbbi véglegesítését a szocialista országok a multilaterális leszerelés kiemelten kezelt feladatának tartják. Ugyanakkor Románia és a Koreai NDK megismételte a fejlődő országoknak a nukleáris és vegyi leszerelést összekapcsoló álláspontját. Az NDK felvetette azt, hogy politikai és gazdasági megfontolásokból az ENSZ keretei között hozzák létre a vegyifegyvertilalmi egyezmény ellenőrzését végző szervezetet.

A Szovjetunió megítélése szerint célszerű lenne a "23-ak" és "35-ök" bécsi tárgyalásait határozati javaslat előterjesztésével is ösztönözni.

A haditengerészeti leszerelés ügyét szintén a szakaszos megközelítés mozdíthatná elő, első lépésként bizalomnövelő intézkedések kidolgozása látszik járható utnak.

Románia részletes tájékoztatást adott az ENSZ Leszerelési Bizottságban a katonai költségvetések befagyasztásáról és csökkentéséről idén lezajlott vitáról. A témában kidolgozott, s a bizottság májusi ülésén el nem fogadott alapelveket a 44. közgyűlési ülészakon szavazásra kívánják bocsátani.

3. / Gazdasági kérdések.

Az ENSZ közgyűlése 44. ülészakának napirendjén szereplő gazdasági kérdésekről döntő mértékben általánosságokban mozgó, már ismert elemeket tartalmazó eszmecsere folyt. A nemzetközi gazdasági együttműködés és környezetvédelem kérdései nemcsak a plenáris konzultáció során szorultak háttérbe, de egyes küldöttségek /NDK, román, mongol, lengyel, vietnámi, laoszi/ a vonatkozó munkacsoport munkájában sem járultak hozzá az érdemi egyeztetéshez.

Gyakorlatilag minden résztvevő egyetértett abban, hogy az 1990-es évekre szóló nemzetközi fejlesztési stratégiával /IDS/ kapcsolatosan kiindulópontként elfogadható a szocialista országok New York-i képviselői egyeztetőjén kidolgozott "pozíció dokumentum". Az IDS-re vonatkozó egyes észrevételek hangsúlyozták a dokumentum célkitűzései reális jellegének szükségességét /szovjet, magyar, csehszlovák, NDK/ míg kubai és román részről azt helyezték előtérbe, hogy a dokumentumnak első sorban a fejlődő országok problémáival kell foglalkoznia. Kuba képviselője, a többi delegációval ellentétben, annak a véleményének adott hangot, hogy a fejlesztési stratégia és az 1990-es

nemzetközi gazdasági együttműködéssel foglalkozó rendkívüli ENSZ ülészak témáját nem szabad összekapcsolni. Jelezte, hogy országa a 77-ek csoportjával együtt törekedni fog arra, hogy a rendkívüli ülészak többek között jelentős teret szenteljen az eladósodás problematikájának és az új nemzetközi gazdasági rend koncepciójának.

A kubai fél bejelentette, hogy a rendkívüli ülészak határozatainak meghozataláról - az USA vétójának megakadályozása érdekében - ellenozni fogják, hogy a konszenzus elve érvényesüljön.

Szovjet részről a résztvevők véleményét kérték azzal az elképzelésükkel kapcsolatban, hogy a 44. ülészak napirendjére tűzzék a természeti katasztrófák és az ipari tövckenység során bekövetkező jelentős balesetek hatásának kérdését a társadalmi-gazdasági fejlődésre. A kezdeményezéssel kapcsolatban magyar, lengyel és csehszlovák küldöttek részéről felhívták a figyelmet több olyan formai és tartalmi tényezőre, melyek problémát okozhatnak a javaslat megvitatásában.

A nemzetközi gazdasági biztonság témakörével kapcsolatban egyetértés volt abban, hogy a vonatkozó határozati javaslat szövegén még dolgozni kell, valamint törekedni kell a kezdeményezés lényegének jobb megismertetésére a többi országcsoport képviselőjével is.

A szovjet fél tájékoztatást adott arról, hogy az UNICEF főigazgató gyermekek helyzetével, jogaival foglalkozó magasszintű konferencia összehívására tett javaslatával kapcsolatban elvi egyetértésükről biztosították Grantot, de nem hagytak kétséget afelől, hogy első lépésként tisztázni kell a rendezvény napirendjét, időpontját és időtartamát, valamint helyszínét. Szovjet részről a 44. ülészak ideje alatt szervezett konferencia gondolatát tartják célszerűnek.

Csehszlovákia és Ukrajna bejelentette, hogy a 44. ülés-
szakon ismét beterjesztik az ökológiai biztonságra vonatkozó
határozati javaslatukat, mellyel kapcsolatban biztatás jelként
értékelik az esetleges társszerzőségekre vonatkozó svéd jelzést.

A KGST küldöttsége közreadta a KGST 44. ülészak II-es
bizottságában tervezett felszólalásának ún. alapvető téziseit,
melyekkel kapcsolatban a gazdasági munkacsoportban számos
kifogás, észrevétel és bíráló megjegyzés hangzott el.

4./ Humanitárius és emberi jogi kérdések

Az emberi jogok kérdésében a szocialista országok közötti
polarizáció tovább mélyült. NDK, bolgár és román részről a leg-
határozottabban felléptek az emberi jogok "veszélyes" nyugati
értelmezése és alkalmazása ellen. Különösen figyelemre méltónak
tartjuk, hogy a bolgár álláspontban - nyilvánvalóan: a török
kisebbség ügyében bekövetkezett drámai helyzet nyomán - éles fordul-
lat jelentkezett. Kijelentették: eljött az ideje annak, hogy a
szocialista országok felismerjék azt a veszélyt, amelyet a nyugati
államok differenciálási politikája jelent.

Románia ismert nézeteket hangsúlyozott és különös figyel-
met fordított annak részletezésére, hogy a nacionalista, so-
viniszta és revizionista politika milyen veszedelmeket hordoz
magában. Az NDK az emberi jogok kérdéskörét a béke, a leszerelés
és a tömeges jogsértések keretében tartotta vizsgálatra érdemes-
nek. Szükségesek vélte leszögezni, hogy a szocialista országok
közötti nézeteltéréseket a szocialista rendszeren belül kell
tisztázni.

Váratlan fejleménynek tekinthetjük, hogy az emberi jo-
gok kérdésében a szovjet küldöttség visszafogott magatartást ta-
nusított. Ennek elsődleges oka - mint ez magánbeszélgetés során
kiderült - az volt, hogy zavart okozott számukra a "kemény
álláspontok" /NDK, román, bolgár/ igen határozott képviselése.

Az emberi jogokkal foglalkozó munkacsoport ülésén szovjet részről fel sem szólaltak.

A visszafogott szovjet magatartás azonban egyszerűen csak a reagálás egy bizonyos formáját jelentette és úgy véljük, inkább arra irányult, hogy ne járuljon hozzá a polarizáció elmélyüléséhez, mintsem hogy progresszivitásuk változását jelentette volna. Felelős szovjet diplomata véleménye szerint "él a szovjet-magyar közös érdek" az emberi jogok újszerű felfogásában és ez a többoldalu szocialista konzultáció nem alkalmas fórum az ellentétek további éleződésének feloldására. Csehszlovákia és - sajnálatos módon - Lengyelország részéről markáns álláspont kifejtésére ez alkalommal nem került sor. A konzultáció során kialakult sajátos légkör nyomán magyar részről nem csupán emberi jogi és humanitárius politikánk átértékelési folyamatát ismertettük, hanem határozottan kifejtettük: számunkra nem létezik keleti vagy nyugati, északi vagy déli emberi jogi politika. Az emberi jogok egyetemes jelentőségét hangsúlyoztuk és rámutattunk az ENSZ keretében kidolgozott nemzetközi normák érvényességére. Szovjet részről - magánbeszélgetésben - üdvözölték fellépésünket, mint amely megkönnyítette küldöttségük helyzetét.

x x x

A kötetlen eszmecsereket továbbra is nagymértékben nölkülőző tanácskozás résztvevői megállapodtak abban, hogy a jövő évi miniszterhelyettesi szintű egyeztetőt Ulan-Batorban tartják.

Budapest, 1989. július 17.

J *E*